

Uchwała Nr XLVIII/305/06
Rady Gminy Ornontowice
z dnia 26 stycznia 2006 r.
w sprawie przyjęcia
Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ornontowice
na lata 2006 - 2015

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) , art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004r. Nr 64 poz. 593 z późniejszymi zmianami)

na wniosek Wójta Gminy Ornontowice

Rada Gminy uchwała:

§ 1.

Gminną Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ornontowice na lata 2006 – 2015, stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

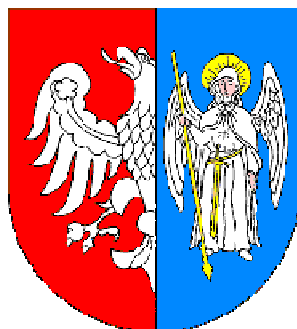
Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ornontowice i Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do:
Uchwały Nr XLVIII/305/06
Rady Gminy Ornontowice
z dnia 26.01.2006r.

STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ORNONTOWICE NA LATA 2006-2015

STYCZEŃ 2006

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	4
1.1. TŁO I PRZYCZYNY.....	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE.....	6
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU.....	8
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	10

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	18
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	18
2.2. DEMOGRAFIA	20
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	22
2.4. KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM	28
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	33
2.6. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	37
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	38
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	39
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	40
2.10. ANALIZA SWOT	43
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	50
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	54
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	54
3.1. MISJA	55
3.2. CELE STRATEGICZNE	56
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII.....	63
4. UWAGI KOŃCOWE.....	64

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie, czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

„Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która

poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.

6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy

w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych. Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. **Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.**

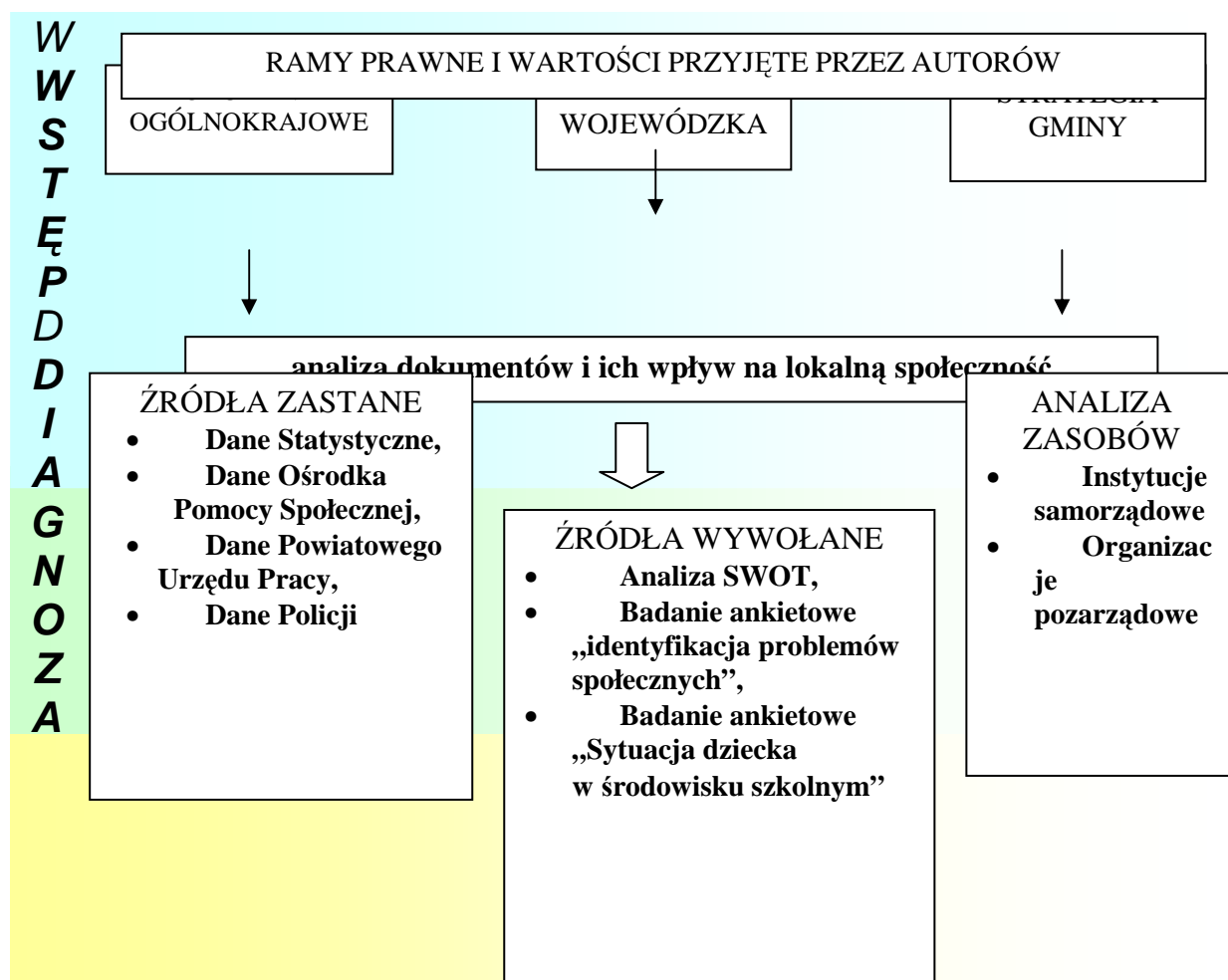
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane od władz lokalnych informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji. Przedłożony materiał został opracowany w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZEWIDZANE KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMY I PROJEKTY WYKAZANE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Wstępny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 11 stycznia 2005 r.

Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W Narodowym Planie Rozwoju zawarto główne zasady sprzyjające realizacji podstawowych wartości. Są nimi:

- pomocniczość państwa, czyli umacnianie samorządności terytorialnej i budowa społeczeństwa obywatelskiego z zachowaniem autonomii i partnerstwa w relacjach między administracją państwową oraz strukturami samorządowymi i pozarządowymi;
- uznanie wykształcenia, wiedzy, informacji i kultury za fundament społeczno-gospodarczego rozwoju;
- polityka prorodzinna, która przyczynia się do wyższego poziomu dzietności, gwarantuje prawidłowy rozwój dzieci i promuje partnerski model rodziny;
- ochrona rynku i konkurencji;
- zapewnienie równego dostępu do sądów i ochrony konstytucyjnych praw;
- dialog obywatelski i partnerstwo społeczne;
- kształtowanie partnerskich relacji Polski z państwami demokratycznymi oraz jej uczestnictwo w globalnej polityce i gospodarce.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6%. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych.

Wysokie bezrobocie, poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m. in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą:

zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej (NSIS).

Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europy w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin.

Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego w celu objęcia nimi kobiet i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym.

Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego.

W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie

ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;

- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Ze względu na swój strategiczny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa śląskiego. Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr I/24/1/2000 z dnia 25 września 2000 roku przyjął dokument pt.: „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2015”. Odnajdujemy w nim priorytety, które są istotne ze względu na kształtowanie lokalnej polityki społecznej.

Szczególną uwagę zwraca następujący problem:

Umacnianie solidarności i więzi międzyludzkich, poprawa stanu zdrowia oraz bezpieczeństwa socjalnego i publicznego mieszkańców.

Celami strategicznymi są:

C3 – zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy społecznej

C5 – poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu

C7 – wzmocnienie trwałości rodziny, wspieranie jej rozwoju, wyrównywanie szans różnych typów rodzin, a także aktywizacja i integracja społeczności lokalnych na rzecz wzmocnienia rodzin.

Należy także pamiętać o funkcjonujących na szczeblu wojewódzkim programach, takich jak:

Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Śląskiego na lata 2000-2005, przyjęty uchwałą nr I/21/26/2000 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 czerwca 2000 roku, zmieniony uchwałą nr I/46/1/2002 z dnia 21 stycznia 2002 roku i uchwałą nr II/15/18/2003 z dnia 15 grudnia 2003 roku

Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2003-2005, przyjęty uchwałą nr II/11/11/2003 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 25 sierpnia 2003 roku.

Program współpracy województwa śląskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2004, przyjęty uchwałą nr II/15/2/2003 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 15 grudnia 2003 roku.

1.4.5. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE MIKOŁOWSKIM NA LATA 2002-2012

Dokument nakreśla wspólne, dla wszystkich gmin powiatu, kierunki działań w obszarze polityki społecznej warunkując osiągnięcie celu generalnego od koncentracji działań w dziedzinach zwanych celami strategicznymi.

Za cel generalny strategia uznaje:

- umacnianie solidarności i więzi międzyludzkich,
- poprawę stanu zdrowia mieszkańców,
- poprawę bezpieczeństwa socjalnego i publicznego,
- wzrost wykształcenia mieszkańców,
- polepszenie ich zdolności adaptacyjnych do zmian społeczno-gospodarczych.

Dla jego osiągnięcia natomiast, niezbędne są działania zmierzające do:

A: - wzrostu wykształcenia mieszkańców, rozwoju ich zdolności adaptacyjnych do zmian społeczno-gospodarczych, wzmocnienia potencjału kulturalnego powiatu.

B: - **poprawy stanu zdrowia mieszkańców powiatu, oraz związanej z nim jakości życia.**

C: - **zmniejszenia bezrobocia.**

D: - budowy zintegrowanego systemu pomocy i wsparcia dla osób, grup społecznych i środowisk zagrożonych procesem marginalizacji.

E: - **poprawy bezpieczeństwa mieszkańców powiatu.**

F: - **aktywizacji organizacji pozarządowych.**

1.4.6. STRATEGIA ROZWOJU GMINY ORNONTOWICE

W 2002 roku Rada Gminy Ornontowice przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Ornontowice. Zawarto w niej misję rozwoju gminy, którą jest podniesienie poziomu życia mieszkańców i zwiększenie atrakcyjności gminy w stosunku do otoczenia.

Gmina Ornontowice, aby stać się w przyszłości miejscowością bardziej atrakcyjną, o indywidualnym charakterze powinna aspirować do miana:

- miejscowości o rozwiniętym systemie kształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym,
- miejscowości ludzi zdrowych, realizującej zasady zrównoważonego rozwoju, radzącej sobie z zanieczyszczeniem środowiska i rekultywacją terenów przemysłowych,
- miejsca dynamicznego rozwoju sektora usług,
- miejsca rekreacji i wypoczynku,
- miejscowości, z którą młodzi ludzie wiążą życie nie z konieczności i braku możliwości wyjazdu, ale ze świadomego wyboru.

Głównym celem strategicznym, w nawiązaniu do globalnej wizji gminy jest kształtowanie Ornontowic jako miejscowości gwarantującej mieszkańcom coraz lepsze warunki życia,

posiadającej indywidualny charakter rolniczo-przemysłowy, chroniącej wartości przyrodniczo-kulturowe, otwartej na inwestorów.

Konkretyzacją celów strategicznych są cele operacyjne, na które składają się:

- rozwój szkolnictwa,
- wykształcenie centrum gminnego,
- ochrona terenów i obiektów posiadających walory kulturowe i przyrodnicze,
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
- stworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju miejscowej przedsiębiorczości,
- efektywny i trwały rozwój funkcji rolniczych,
- rozwój mieszkalnictwa,
- rozwój infrastruktury w zakresie usług kultury, sportu i rekreacji,
- zabezpieczenie potrzeb w zakresie miejsc pracy,
- modernizacja istniejących i budowa nowych ciągów układu komunikacyjnego,
- usprawnienie połączeń komunikacyjnych, lokalnych i tranzytowych,
- rozbudowa infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarowania odpadami komunalnymi.

Wśród strategicznych programów inwestycyjnych na pierwszy plan wysuwa się strategia mieszkalnictwa gminy Ornontowice, gdyż to właśnie problemy lokalowe mają największe znaczenie dla wzrostu poziomu życia mieszkańców. Program zakłada utrzymanie zasobów mieszkaniowych gminy w dobrym stanie technicznym poprzez regularne prace remontowo-modernizacyjne, a także zachęcanie dotychczasowych lokatorów do nabywania gminnych mieszkań na własność.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Ornontowice położona jest na obszarze województwa śląskiego i wchodzi w skład powiatu mikołowskiego. Od północy Ornontowice graniczą z gminą Gierałtowice i miastem Knurów, od południa z miastem Orzesze, od wschodu z Mikołowem, a od zachodu z gminą Czerwionka-Leszczyny. Istotne znaczenie dla gminy mają powiązania komunikacyjne z głównymi ośrodkami miejskimi, takimi jak Katowice, Gliwice, Zabrze.

Historia Ornontowic sięga 1305 roku, kiedy to pojawiły się pierwsze wzmianki o wsi fundowanej na prawie niemieckim. Od zarania dziejów Ornontowice były wsią rolniczo-przemysłową. Według zachowanych zapisów już od 1634 roku na ziemi ornontowickiej

istniała solarnia, a w 1798 ówczesny właściciel otworzył kopalnię węgla kamiennego. Później powstały tu także wapienniki, cegielnie, kamieniołomy, młyny, huta szkła, tartak i fabryka łańcuszków. W XIX wieku istniały we wsi folwarki i gospodarstwo rolne z hodowlą koni i bydła mlecznego.

Miejscowość rozbudowała się głównie wzdłuż potoku płynącego z orzeskich wzgórz na północ ku Kłodnicy. Powierzchnia gminy zajmuje obszar 15,10 km kw., na którym zamieszkuje około 5500 mieszkańców. Ludność miejscowa utrzymuje się głównie z pracy w okolicznych kopalniach i innych zakładach przemysłowych, a także prowadzi zakrojoną na szeroką skalę różnorodną działalność gospodarczą w zakresie wytwórstwa, handlu i usług. Obecnie gmina Ornontowice swoją infrastrukturą nie odbiega od innych gmin Górnego Śląska a na jej terenie znajduje się Kopalnia Węgla Kamiennego „Budryk” S.A. zaliczana do jednej z najnowocześniejszych w Europie. Kopalnia jest źródłem zatrudnienia ok. 20 proc. dorosłych mieszkańców gminy.

Ornontowice uhonorowane tytułem „Najlepszej Gminy Przemysłowej w Polsce”, sześciokrotnie już znalazły się w rankingu „Złota Setka Samorządów”, organizowanym przez dziennik „Rzeczpospolita” wspólnie z Centrum Badań Regionalnych. W rankingu tym, w 2002 roku, Ornontowice sięgnęły po zaszczytne I miejsce w województwie śląskim i 25 miejsce w kraju. Były również wyróżnione za działalność proekologiczną w konkursie na najbardziej ekologiczną gminę w Polsce.

Ponad połowę obszaru gminy zajmują tereny rolne. Uprawia się na nich głównie pszenicę, pszenżyto, jęczmień, ziemniaki, rzepak. Na terenie gminy istnieje osiem dużych gospodarstw z pełnym parkiem maszynowym, pozostałe, w większości, zalicza się do gospodarstw małych. Nieliczne gospodarstwa należą do specjalistycznych i te spełniają wymogi Unii Europejskiej – są samowystarczalne. Rolnicy z Ornontowic należą do różnych kół i związków, np. Koła Pszczelarzy, Związku Hodowców Drobnej Inwentarza, nie funkcjonują jednak w żadnej grupie producenckiej.

W gminie działa 15 podmiotów zajmujących się rzemiosłem. W grupie większych zakładów usługowych dominuje działalność gastronomiczna, usługi transportowe i z zakresu mechaniki pojazdowej. Na terenie gminy istnieje 131 podmiotów zajmujących się działalnością handlową, większość zlokalizowana w budynkach mieszkalnych.

Ornontowice są miejscowością o bogatych walorach krajobrazowych. Do najistotniejszych, odznaczających się najwyższą wartością historyczną, należy Zabytkowe Założenie Pałacowo-Parkowe, stanowiące zespół elementów zabytkowych. Do atrakcyjności terenu zalicza się tu również naturalnie zadrzewione jary w dolinach potoków, a w szczególności uroczysko Sosina. Okoliczne lasy posiadają status lasów chronionych. Wiele tutejszych drzew uznanych zostało za pomniki przyrody.

Dzisiejsze Ornontowice zachowały układ wsi ukształtowanej wzdłuż drogi z Gliwic do Orzesza z kilkoma odgałęzieniami. Na terenie gminy funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia, a uzupełnieniem publicznej służby zdrowia jest kilka prywatnych gabinetów lekarskich różnej specjalności. Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwają funkcjonariusze Policji i strażacy Ochotniczej Straży Pożarnej.

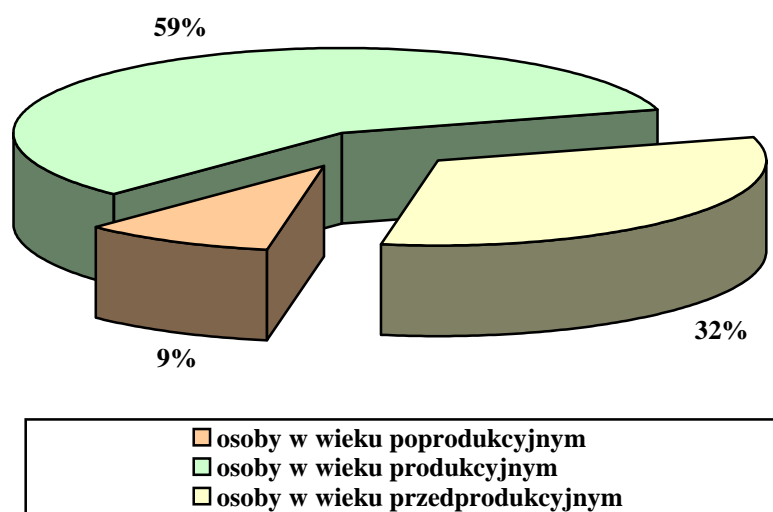
W gminie istnieje jedna szkoła podstawowa, jedno gimnazjum oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, w skład którego wchodzi osiem placówek kształcących zarówno na poziomie zawodowym jak i średnim. Najmłodszy mieszkańcy mogą korzystać z opieki przedszkolnej świadczonej przez gminne przedszkole i przyklasztorną ochronkę. Potrzeby kulturalne mieszkańców gminy zaspokaja Gminny Dom Kultury i Biblioteka. Są to placówki ogólnodostępne. Na terenie Ornontowic działa Kościół Katolicki oraz kilkanaście organizacji pełniących funkcje edukacyjne, poradnicze, kulturowe. W budynku Urzędu Gminy Ornontowice ma swoją siedzibę Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

2.2. DEMOGRAFIA

Analiza demograficzna została sporządzona w oparciu o aktualne dane pozostające w dyspozycji Urzędu Gminy oraz materiały pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Z danych demograficznych gminy wynika, że w dniu 15 czerwca 2005 r. Ornontowice zamieszkiwały ogółem 5504 osoby. Podział ludności według płci przebiega z minimalną przewagą mężczyzn: ogółem na 100 mężczyzn przypada 99 kobiet. Różnice są bardziej zauważalne w poszczególnych przedziałach wiekowych, szczególnie w przedziale powyżej 70 lat, kiedy to liczba kobiet dwukrotnie przewyższa liczbę mężczyzn. W niższych grupach wiekowych podział przebiega na ogół z niewielką przewagą mężczyzn.

Struktura wieku ludności gminy Ornontowice (stan na 31.12.2002)

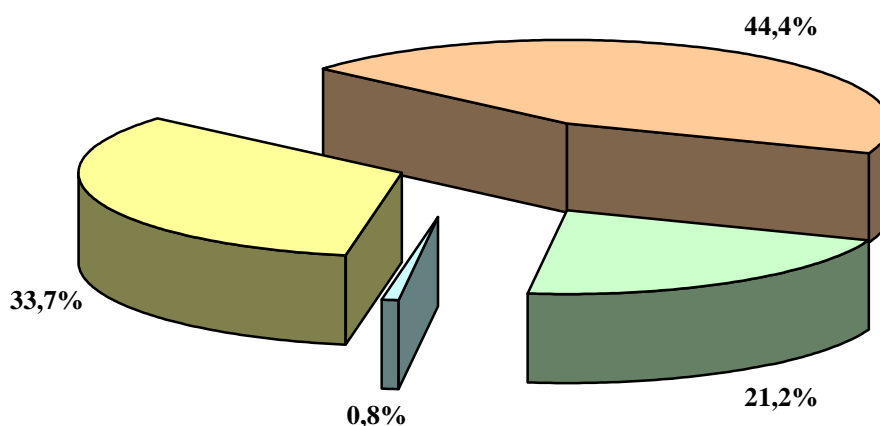

Dane Urzędu Gminy Ornontowice

Ornontowice zamieszkuje w zdecydowanej przewadze ludność w wieku produkcyjnym stanowiąc blisko 60 procent ogółu mieszkańców. Ludność, która zakończyła już aktywność zawodową stanowi tylko 9 procent obywateli, natomiast na wejście w wiek produkcyjny oczekuje 32 procent młodych mieszkańców. Te dane zdają się wskazywać na konieczność zabezpieczenia szerokiego dostępu do zatrudnienia, tak aby nie postępowo ubożenie mieszkańców. Należy zwrócić również uwagę na starzenie się lokalnej społeczności co wynika z malejącej dzietności rodzin oraz wydłużania się przeciętnego okresu życia.

Zakłada się również, że na kształtowanie się procesów demograficznych istotny wpływ będzie miała migracja, w szczególności związana z zatrudnieniem.

Ludność Ornontowic według głównego źródła utrzymania (stan na 31.12.2002)

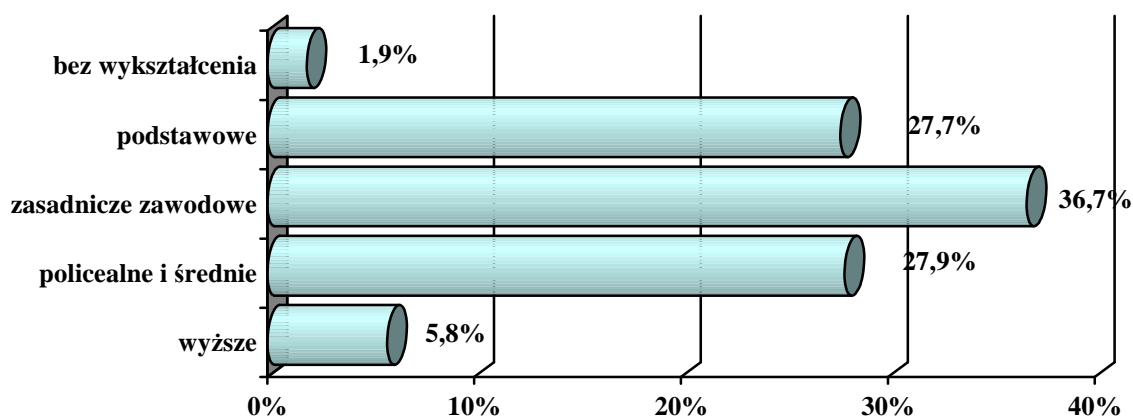

■ dochody z pracy   ■ na utrzymaniu   ■ pozostałe źródła   ■ nie ustalono

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach z 2002 r.

Powyższe dane wskazują, że 33,7 proc. mieszkańców uzyskuje dochody z pracy zarobkowej a 44,4 proc. obywateli pozostaje na utrzymaniu osób pracujących. Źródłem utrzymania dla 21,2 proc. są natomiast inne środki, do których zaliczamy m.in. renty, emerytury, zasiłki i zapomogi. Dla 0,8 proc. mieszkańców gminy nie udało się ustalić źródła utrzymania.

Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia

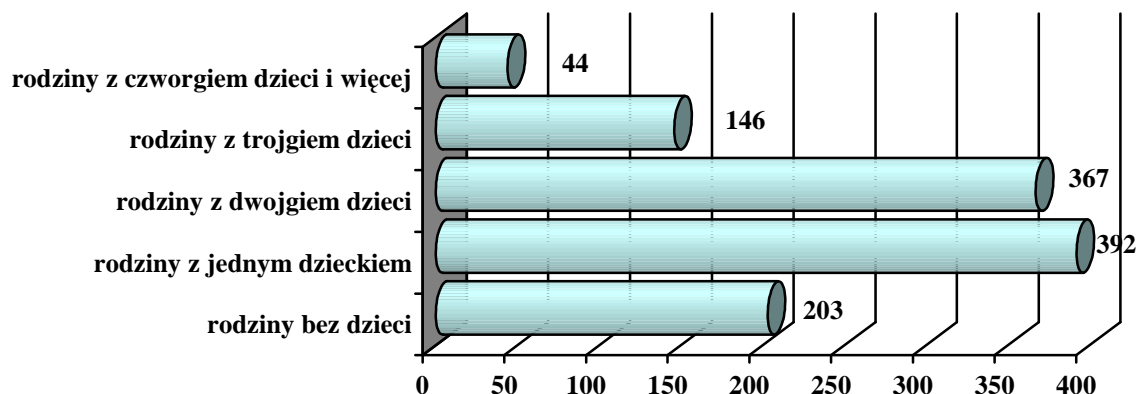

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach z 2002 r.

Ludność z wykształceniem zasadniczym zawodowym przeważa wśród mieszkańców gminy. Wśród obywateli powyżej 13 roku życia jest ich 36,7 procent. Najniższy odsetek

mieszkańców gminy – 1,9 proc. nie posiada wykształcenia. 27,9 proc. legitymuje się wykształceniem policealnym i średnim, 27,7 proc. podstawowym. 5,8 proc. mieszkańców gminy posiada wykształcenie wyższe.

Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu w gospodarstwach domowych

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach z 2002 r.

Rodziny z jednym i dwójką dzieci stanowią najczęstszy model rodziny w Ornontowicach. Najmniej liczne są rodziny wielodzietne, takie w których wychowuje się czworo i więcej dzieci. Ogółem, na terenie gminy funkcjonuje 949 rodzin, w których wychowuje się 1753 dzieci w wieku do 24 lat, pozostających na utrzymaniu rodziców. Rodzin nie posiadających na utrzymaniu dzieci do 24 roku życia jest 203.

2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3. 1).

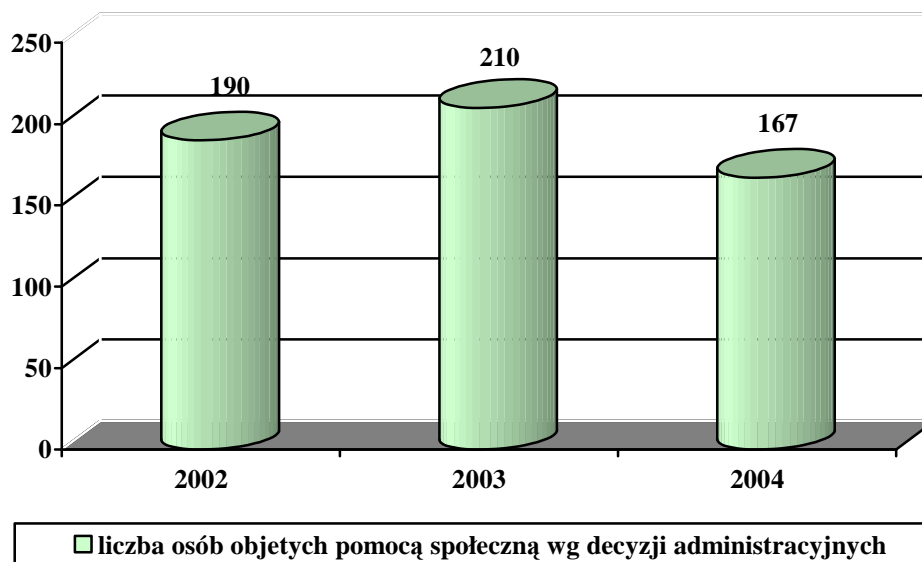
Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza

w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

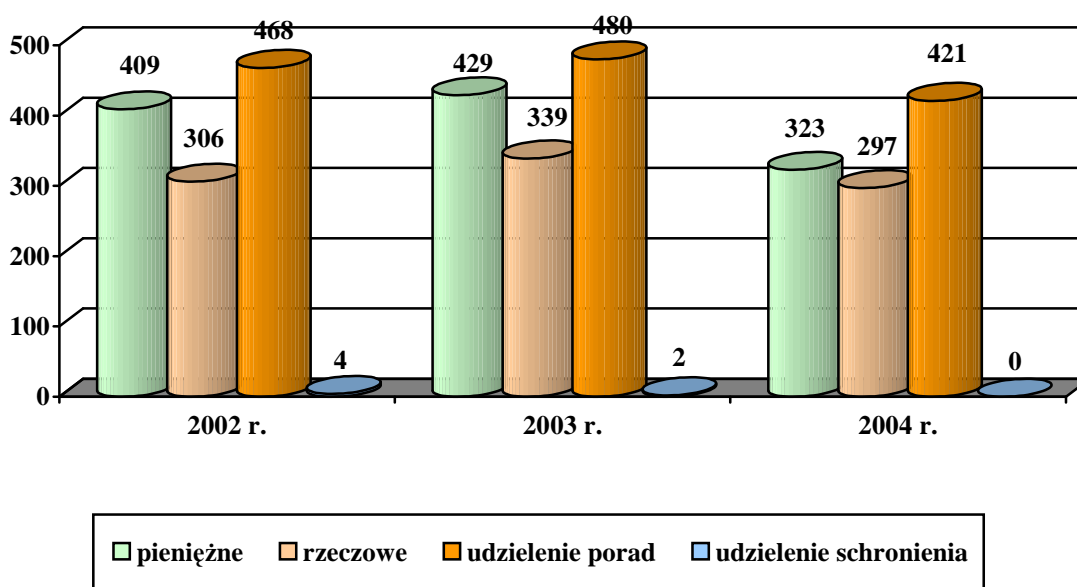
Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2002-2004 w Ornontowicach

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

Liczba osób objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat 2002-2004 wykazuje pewne wahania: w 2002 roku decyzją administracyjną przyznano pomoc 190 osobom, w roku następnym – 210, natomiast w roku 2004 liczba objętych pomocą osób zmalała do 167. Powyższe dane dotyczą pomocy przyznanej decyzją administracyjną, często pomoc przyznana jednej osobie obejmuje swym działaniem także innych członków rodziny. Przyczyną zmniejszenia się liczby świadczeniobiorców w minionym roku jest zmniejszenie się środków przeznaczanych na świadczenia z pomocy społecznej, wynikające z wejścia w życie ustawy o rencie socjalnej co skutkowało przekazaniem realizacji tego zadania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz wejścia w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w latach 2002-2004 (liczba osób)

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ormontowicach.

Analiza danych pozwala stwierdzić, że zarówno świadczenia pieniężne, rzeczowe jak i poradnictwo są najczęściej praktykowaną formą pomocy z jakiej korzystają podopieczni GOPS. Pomimo oczywistych preferencji beneficjentów pomocy społecznej, którzy zdecydowanie wyżej cenią gotówkę, w statystykach dość licznie pojawia się także poradnictwo, które stanowi niejako „uzupełnienie” pomocy finansowej czy rzeczowej, rzadko tylko funkcjonując wyłącznie.

Szczegółowo – w rozbiciu na osoby i rodziny podział świadczeń wygląda następująco:

Typy świadczeń	2002		2003		2004	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	409	111	429	120	323	87
Rzeczowe	306	74	339	83	297	71
Udzielanie porad	468	127	480	139	421	128

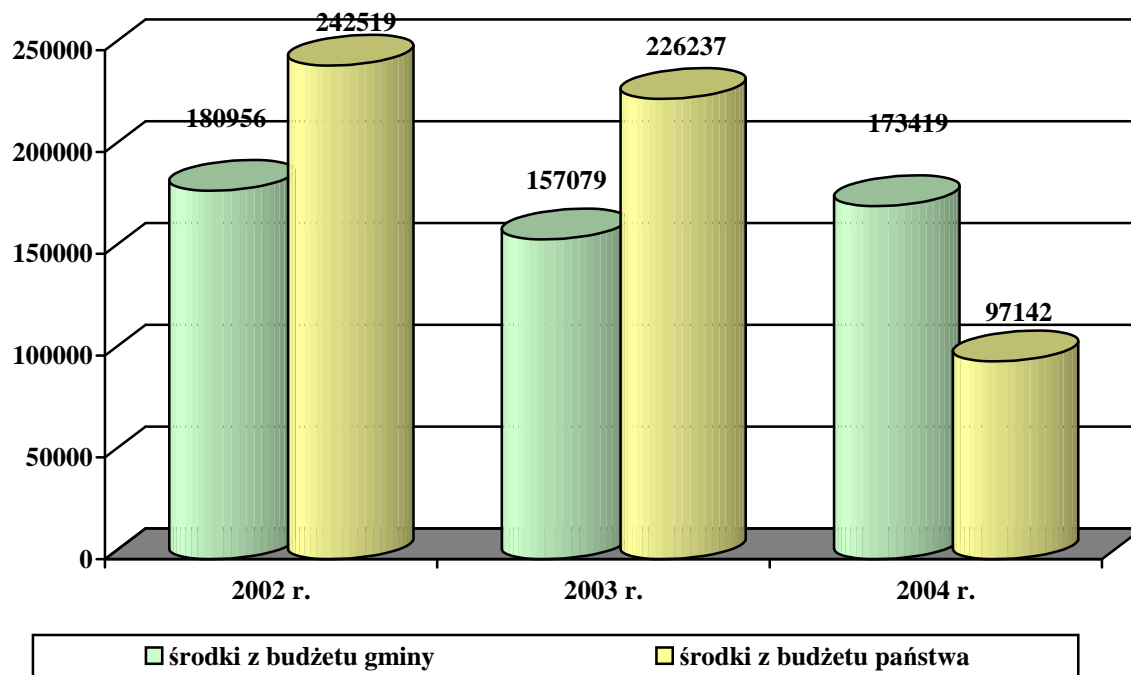

Udzielanie schronienia	4	2	-	-	-	-
------------------------	---	---	---	---	---	---

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

Wykres poniżej przedstawia wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wielkość wydatków przeznaczonych na udzielenie pomocy społecznej w latach 2002-2004

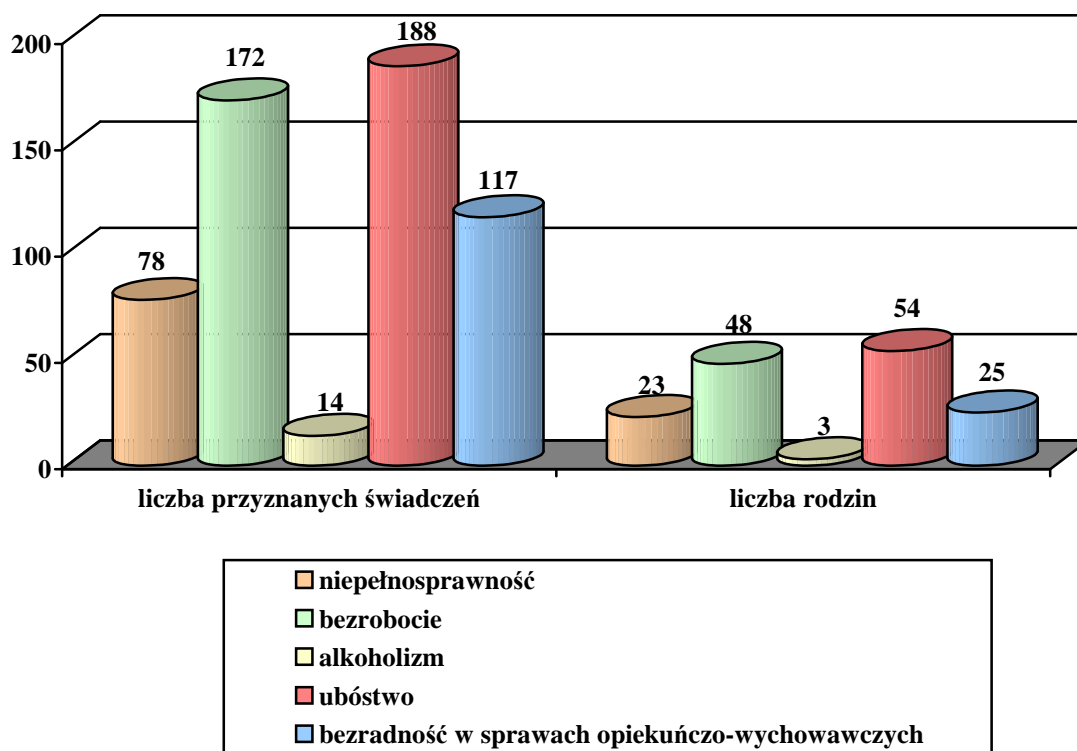

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

Dane przedstawiają wysokość wydatków na pomoc społeczną, w tym wielkości przeznaczone na zadania własne realizowane z budżetu miasta oraz na zadania zlecone pochodzące z budżetu państwa. Nie obejmują natomiast środków przeznaczonych na świadczenia rodzinne.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w Ornontowicach, należy zauważyć, że nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin wykazują tendencję spadkową, jeśli chodzi o rok 2004 w porównaniu do lat wcześniejszych. Głównym tego powodem jest znaczne obniżenie środków pochodzących z budżetu państwa przeznaczonych na zadania zlecone (242519 zł w 2002 r. – 226237 zł w 2003 r. – 97142 zł w 2004 r.). Równocześnie wielkość środków wydatkowanych z budżetu gminy przeznaczonych na zadania własne jest na przestrzeni minionych trzech lat podobna (odpowiednio: 180956 zł – 157079 zł – 173419 zł)

Powody przyznania pomocy społecznej w 2004 roku

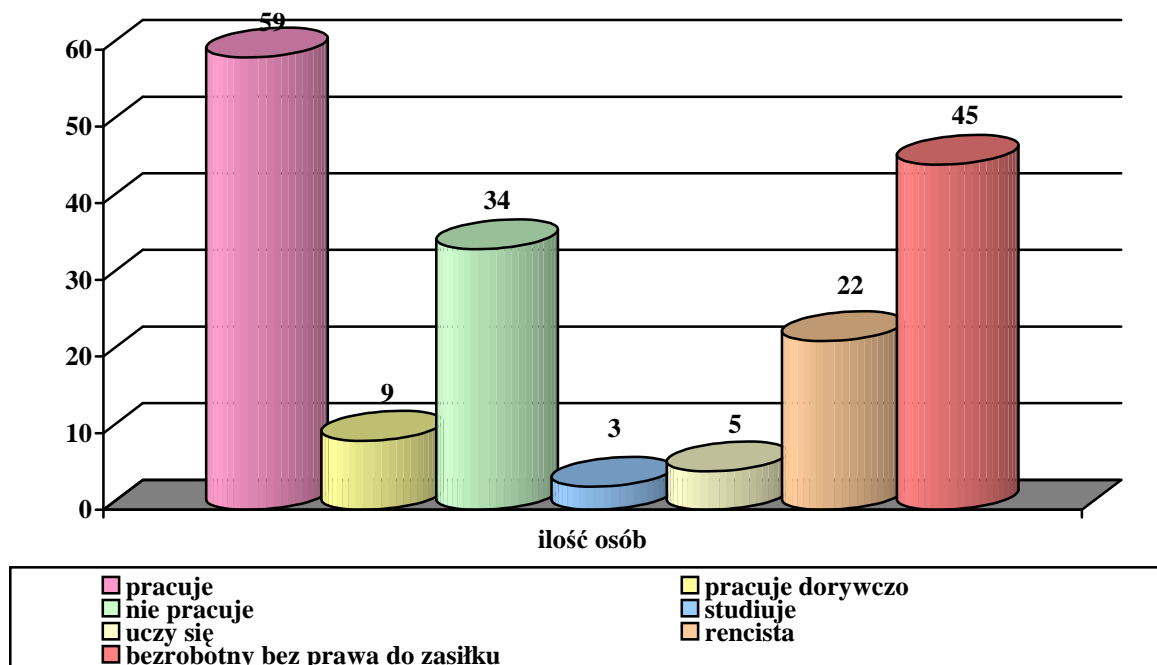
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskowali w 2004 roku o wsparcie z systemu pomocy społecznej, było ubóstwo (188 przyznanych świadczeń dla osób z 54 rodzin), kolejną – bezrobocie (172 przyznane świadczenia dla osób z 48 rodzin). Można więc ze znaczną dozą prawdopodobieństwa założyć, że pewnej mierze ubóstwo powstaje na skutek braku zatrudnienia, ale przyczyny są także inne. Dane dotyczące zatrudnienia wskazywały na niski poziom bezrobocia w gminie (poniżej średniej krajowej), możliwym jest więc, że dochody z pracy mieszkańców gminy nie są w stanie zaspokoić ich potrzeb, a także, iż w gminie występuje wysoki poziom bezrobocia ukrytego. Niedostatek środków finansowych na pewno pogłębia frustrację osób dotkniętych brakiem pieniędzy a dodatkowo rodzi też kolejne problemy, takie jak alkoholizm, bezradność życiową.

W związku z tym, istotną przyczyną udzielanego wsparcia w gminie były również problemy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Ogółem, z tego tytułu wsparcie uzyskało 117 osób z 25 rodzin, w tym 53 osoby z 15 rodzin niepełnych oraz 69 osób z 11 rodzin wielodzietnych.

Kolejnym powodem przyznania pomocy była niepełnosprawność. Z tego tytułu przyznano 78 świadczeń dla osób z 23 rodzin.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w roku 2004

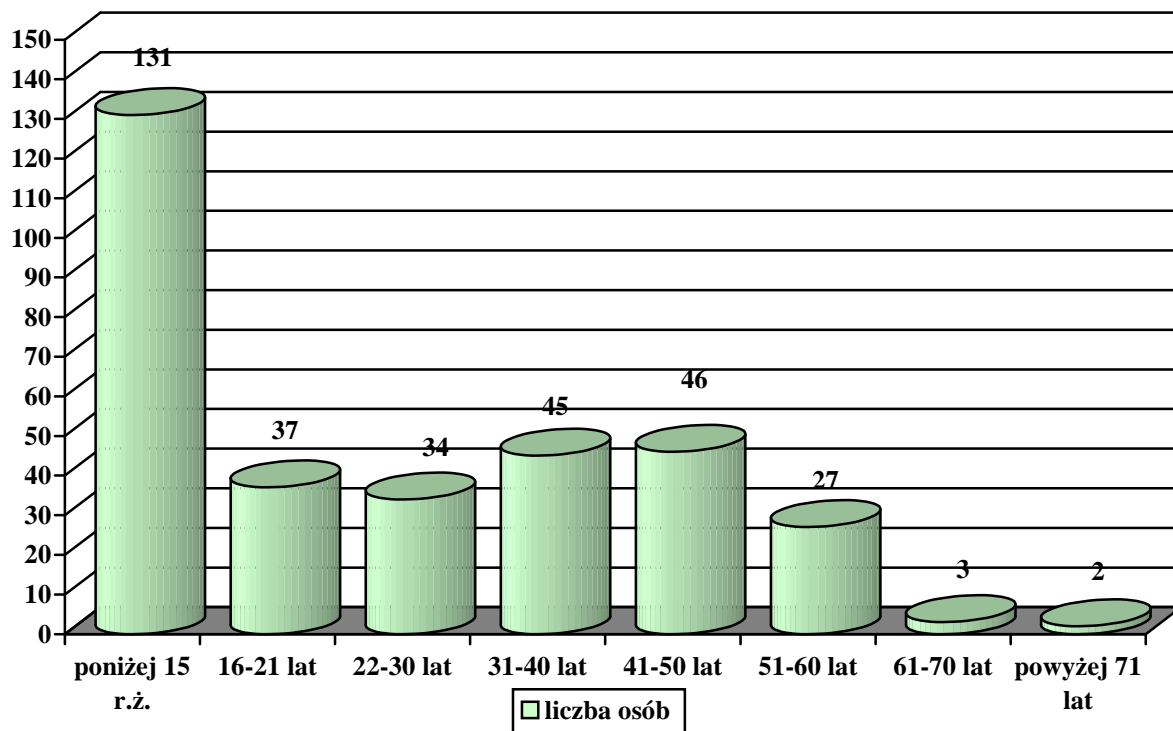
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach.

Wsparcie ze środków pomocy społecznej w roku 2004 otrzymało łącznie 181 osób dorosłych. Analizując strukturę odbiorców ze względu na aktywność zawodową można łatwo wywnioskować, że najczęściej jej odbiorcami są osoby pracujące. Na liście świadczeniobiorców znalazły się one w liczbie 59 beneficjentów. W tej grupie jest też 45 osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku i 34 niepracujące. W powyższym wykresie nie uwzględniono dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia jako kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc tych, które nie uzyskały statusu osób zdolnych do pracy.

Analiza danych zdaje się potwierdzać wcześniej prognozowane powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jakimi są: niskie dochody z pracy oraz ukryte bezrobocie, kiedy to osoby faktycznie pozostające bez pracy nie figurują w rejestrach urzędów zatrudnienia.

Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2004 r.

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach

Jeśli chodzi o strukturę demograficzną odbiorców pomocy społecznej świadczonej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornontowicach, to przedstawia się ona następująco:

W 2004 r. gminny ośrodek pomocy społecznej łącznie udzielił pomocy 325 osobom. Z analizy struktury demograficznej beneficjentów ośrodka pomocy społecznej wynika, że najliczniejszą grupę stanowią osoby poniżej 15 roku życia (131 osób). Liczba ta wskazuje na potrzebę dobrego rozeznania kwestii dziecka w gminie, która powinna stać się przedmiotem szczególnego zainteresowania władz samorządowych. Kolejną najliczniejszą grupą wiekową są osoby między 41 a 50 rokiem życia.

Najmniej liczne grupy świadczeniobiorców rekrutują się spośród osób najstarszych: w wieku powyżej 71 lat – 2 osoby, a między 61 a 70 rokiem życia – 3 osoby, co może wskazywać na fakt iż świadczenia emerytalno-rentowe zaspakajają podstawowe potrzeby mieszkańców regionu.

2.4. KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe.

Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,

- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży.

Do badania przedłożono trzy ankiety jako, że na terenie gminy funkcjonują trzy szkoły. Poniżej prezentujemy obraz szkolnej i rodzinnej sytuacji uczniów uczęszczających do szkół wszystkich szczebli na terenie Ornontowic.

Wszystkie szkoły z terenu gminy zatrudniają pedagoga, dwie z nich dodatkowo psychologa. W żadnej nie ma stałego dostępu do pielęgniarki, logopedy, doradcy zawodowego. Wszystkie szkoły współpracują z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, logopedą, kuratorami sądowymi, policją, organizacjami pozarządowymi zajmującymi się opieką nad dzieckiem i młodzieżą, lekarzami, pomocą społeczną i innymi instytucjami pośrednio lub bezpośrednio zajmującymi się problematyką dziecięcą i młodzieżową.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna prowadzi badania uczniów z problemami dydaktyczno-wychowawczymi, logopedycznymi, organizuje pogadanki dla rodziców a także szkolenia doskonalące dla pedagogów. Współpraca działa w zakresie diagnozowania i wspierania uczniów z problemami dydaktycznymi. W ramach współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną prowadzone są konsultacje logopedyczne, mające na celu eliminowanie wad wymowy, a także korekcję wad wymowy i zaburzeń mowy.

Szkoły współpracują z kuratorami sądowymi wymieniając z nimi spostrzeżenia i informacje na temat uczniów i rodzin objętych opieką kuratorską oraz sprawiających problemy wychowawcze. Konsultacje odbywają się zwłaszcza drogą telefoniczną, a także organizowane są wspólne rozmowy z uczniami oraz odwiedziny w domach podopiecznych.

Policja jest współorganizatorem profilaktycznych pogadanek z młodzieżą m. in. na temat czynów karalnych, przestępczości i demoralizacji nieletnich oraz bezpieczeństwa, a także szkoleń rady pedagogicznej oraz prelekcji dla rodziców. Szkoły zgłaszają policji kwestie dotyczące kradzieży, picia alkoholu, palenia papierosów. Wszystkie problemy rozpatrywane są i rozwiązywane na bieżąco. Policjanci prowadzą także rozmowy dyscyplinujące dla uczniów, interweniują w problemach wychowawczych, szczególnie dotyczących kradzieży, przemocy, agresji.

W ramach współdziałania z innymi organizacjami szkoły współpracują m. in. ze Związkiem Harcerstwa Polskiego oraz stowarzyszeniami działającymi w obszarze profilaktyki uzależnień. Młodzież szkół ponadgimnazjalnych działa także w organizacji Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży oraz w Forum Młodzieży Samorządowej w Gierałtowicach.

W ramach współpracy z lekarzami rejonowymi przeprowadzane są badania okresowe, szczepienia, świadczona jest pomoc doraźna w nagłych wypadkach, a także lekarze uczestniczą w programach profilaktycznych.

Wszystkie szkoły z terenu Gminy Ornontowice współpracują z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie finansowania obiadów w szkołach oraz w formie pomocy finansowej dla rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.

W dwóch szkołach niższego szczebla funkcjonują świetlice, które prowadzą m. in. zajęcia psychoedukacyjne, sportowe, plastyczne, muzyczne, informatyczne, organizują przedmiotowe kółka zainteresowań, zajęcia wyrównawcze.

Szkoły proponują uczniom różnorodne dodatkowe zajęcia. Najpopularniejsze są zajęcia sportowe, komputerowe, taneczno-muzyczne, działają także przedmiotowe koła zainteresowań, wśród nich kółko Biblioterapeutyczne, oraz Koło Młodych Ekonomistów. Wszystkie szkoły mają dostęp do sali gimnastycznej, we wszystkich działa także Internet.

W szkołach przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego. Dotyczą one bezpieczeństwa w szkole, problemu zastraszania i wymuszeń, a także poznania najczęstszych problemów społecznych, z jakimi borykają się rodziny uczniów. Diagnozowane są problemy uzależnień młodzieży, agresji oraz warunki materialne i lokalowe środowiska rodzinnego uczniów. Badania wykazały, że większość uczniów czuje się w szkole

bezpiecznie, problemem jest natomiast palenie papierosów, przypadki przemocy i picia alkoholu.

Wyniki ankiet zostały omówione na Radzie Pedagogicznej, uwzględniono ich wyniki w programie profilaktycznym szkoły, przekazano także specjalny raport do Kuratorium Oświaty – Delegatury w Rybniku. Nadto podjęto rozmowy z Policją w celu przeprowadzenia cyklu szkoleń dla nauczycieli i uczniów z udziałem specjalistów Komendy Wojewódzkiej Policji, udzielono porad w szczególnie trudnych przypadkach.

W szkołach prowadzone są zajęcia profilaktyczne dotyczące profilaktyki uzależnień (alkoholu, narkotyków, nikotyny, telewizji, gier komputerowych), profilaktyki przemocy i agresji (przyczyny zachowań agresywnych i sposobów konstruktywnego radzenia sobie z nimi), ochrony przed sektami (sposoby werbowania przez sekty, skutki przynależności do nich) w formie pogadanki oraz referatów. Prowadzone są także specjalne lekcje wychowawcze, realizowane spektakle teatralne głównie na temat przeciwdziałania agresji i z zakresu profilaktyki uzależnień. Młodzież uczestniczy także w wyjazdowych seminariach dotyczących ochrony przed sektami, funkcjonowania subkultur i bezpieczeństwa młodzieży. Przeprowadzono także specjalną akcję „Łańcuch czystych serc” jako protest przeciwko uzależnieniom, nietolerancji, agresji. Szkoły prowadzą również zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: są to zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, socjoterapeutyczne, psychoterapeutyczne.

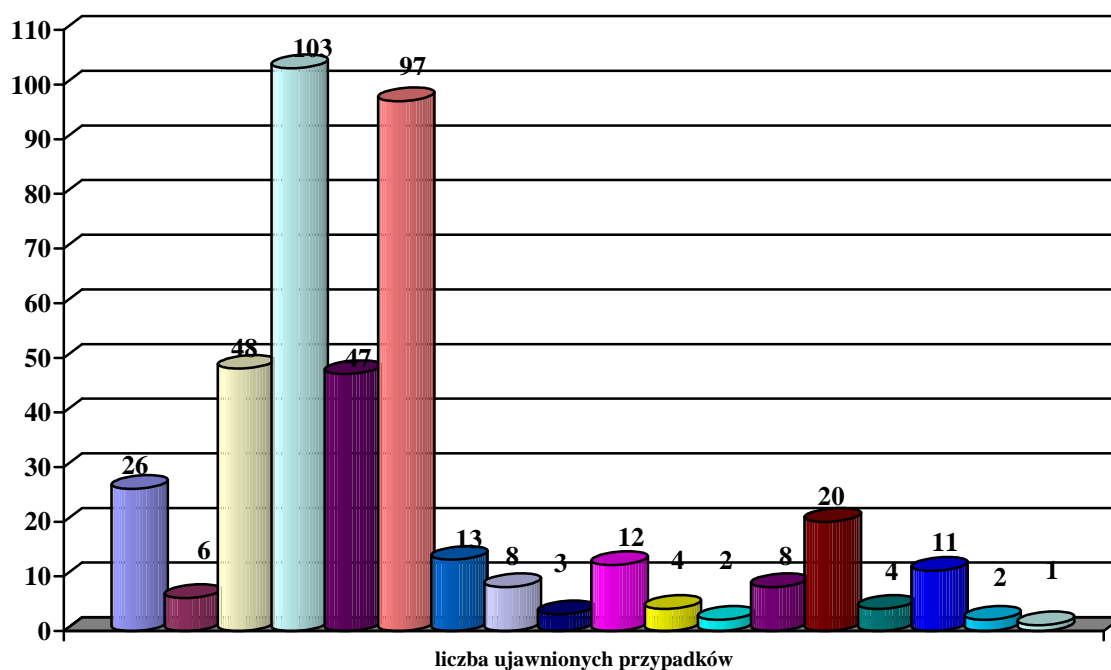
W ramach działań kształtujących postawy charytatywne organizowane są zbiórki przyborów szkolnych i zabawek dla dzieci poszkodowanych w wypadkach samochodowych, niepełnosprawnych, wychowanków domów dziecka. Młodzież bierze udział w akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, akcji „Góra grosza” oraz „I ty możesz zostać św. Mikołajem”. Nadto, w tutejszym gimnazjum planowane jest od nowego roku szkolnego uruchomienie programu „Starszy Brat – Starsza Siostra” polegającego na świadczeniu pomocy i opieki młodszym uczniom.

Jako problemy społeczne, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów, wymieniane są przede wszystkim:

- trudna sytuacja materialna rodzin,
- bezrobocie rodziców i rodzeństwa,
- rodziny niepełne,
- niewydolność wychowawcza rodziców,

- nadmierna swoboda młodzieży wynikająca z braku czasu i zainteresowania ze strony rodziców (zaniedbanie przez dom),
- znieczulica społeczna i związany z tym wzrost poziomu agresji wśród uczniów,
- różne formy agresji i przemocy w rodzinach i między uczniami,
- osłabienie więzi rodzinnych.

Problemy społeczne najczęściej dotykające uczniów na terenie szkół Ornontowic (przypuszczalna skala zjawiska)

konflikty z rodzicami	konflikty z rodzeństwem	konflikty z nauczycielami
konflikty z kolegami szkolnymi	kłamstwa	wagary
palenia papierosów	ucieczka z domu	kradzieże
agresja i przemoc	autoagresja	przestępczość ujawniona
niszczenie mienia szkolnego	drugoroczność	udział w grupach negatywnych
opieka kuratora sądowego	zaniedbanie przez dom	wykorzystywanie seksualne

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Określając stopień natężenia występujących cech, używano głównie stwierdzenia, że problem pojawia się rzadko, wskazano jednocześnie ilości występujących przypadków lub przypuszczalną skalę danego zjawiska. Zatem problemem o największej skali zagrożenia zdają się być konflikty z kolegami szkolnymi (103 przypadki) oraz wagary (97). Dokuczliwy jest też problem konfliktów z nauczycielami (48) i kłamstw (47). Nieco mniejszym problemem (26 przypadków) wydają się być konflikty z rodzicami. Odnotowano także 20 przypadków drugoroczności, 13 palenia papierosów, 12 agresji i przemocy, 11 opieki kuratora sądowego. Problem ucieczek z domu i niszczenia mienia szkolnego wystąpił każdorazowo w 8 przypadkach.

Nie ujawniono natomiast żadnego przypadku alkoholizowania się i narkotyzowania a także przemocy w rodzinie. Warto tu podkreślić, że opieraliśmy się na przypadkach ujawnionych i zapewne skala negatywnych zjawisk w szkołach jest wyższa. Z pewnością szkoły: nauczyciele i pedagodzy posiadają dokładniejszą wiedzę na temat problemów występujących wśród uczniów, nie są one jednak wystarczająco dobrze zdiagnozowane i usystematyzowane.

Szkoły deklarują pomoc uczniom mającym określone problemy. Do nich właśnie adresowane są zajęcia wyrównawcze i korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia sportowe, wypełniające wolny czas uczniom, udział w zajęciach w świetlicy terapeutycznej oraz w zajęciach socjoterapeutycznych, natomiast ich rodzicom szkoły dają wskazówki, jak prawidłowo postępować, a także pośredniczą w kontaktach rodziców z instytucjami zajmującymi się poradnictwem dla rodziców, którzy mają problemy. Poza tym rodziny dysfunkcyjne lub ubogie mogą liczyć na wsparcie finansowe: stypendia socjalne, bezpłatne obiady dla uczniów, bezpłatne półkolonie, wycieczki i wyjścia do kina, paczki świąteczne i odzież, zwolnienie z opłat za ubezpieczenie dzieci i wpłat na Radę Rodziców.

Szkoły podkreślają, że na poprawę sytuacji mogłyby wpłynąć kursy dla nauczycieli poszerzające ich wiedzę na temat agresji wśród uczniów, dłuższy czas pracy świetlic szkolnych i szkolnego pedagoga, także wnikliwa diagnoza środowisk rodzinnych umożliwiająca rozpoznanie problemu uzależnień i przemocy.

Szkoły deklarują, iż wykorzystają wszystkie możliwości z zakresu współpracy z organizacjami i instytucjami z terenu gminy, ale też zgodnie zauważają, że problemy dzieci i młodzieży oraz ich środowisk rodzinnych nie są rozwiązane.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności pracy „na czarno”. Bezrobocie powoduje, że standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale

jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę.

Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu na przykład niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny.

Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

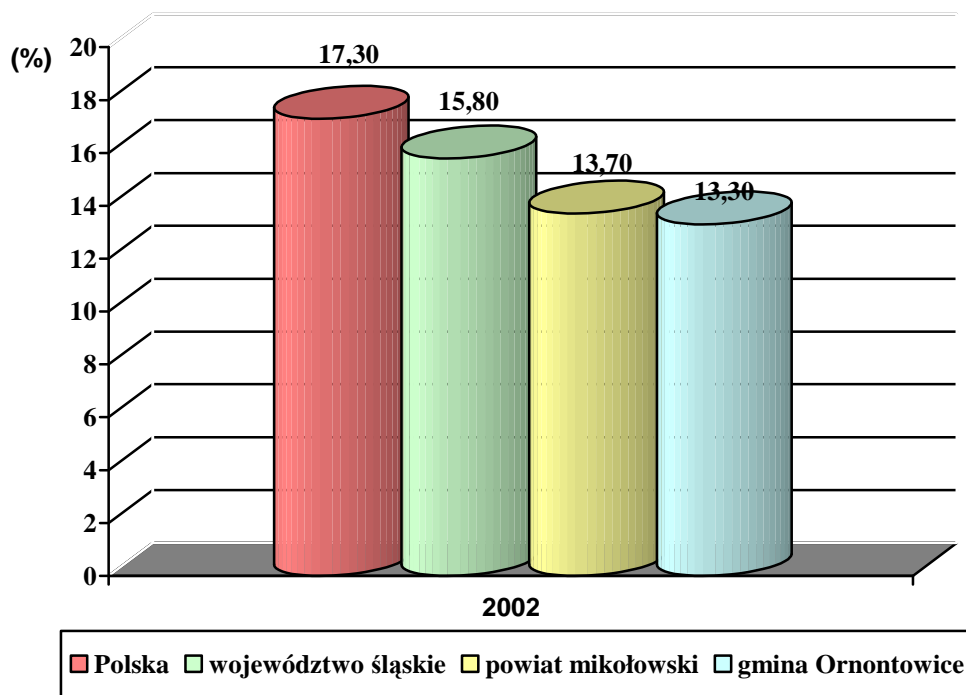
Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Pod względem sytuacji na rynku pracy, na tle powiatu i województwa Ornontowice wypadają dość korzystnie. Stopa bezrobocia dla gminy wynosi 13,3 proc. podczas, gdy dla powiatu mikołowskiego - 13,7 proc., a dla całego województwa śląskiego - 15,8 proc. (dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy 2002). Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany

w statystykach instytucji rynku pracy może nieco różnić się od rzeczywistej liczby osób pozostających bez pracy.

Cały powiat mikołowski charakteryzuje się niższą w stosunku do krajowej i wojewódzkiej, stopą bezrobocia.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie, powiecie i gminie w roku 2002

Badanie własne Centrum AV

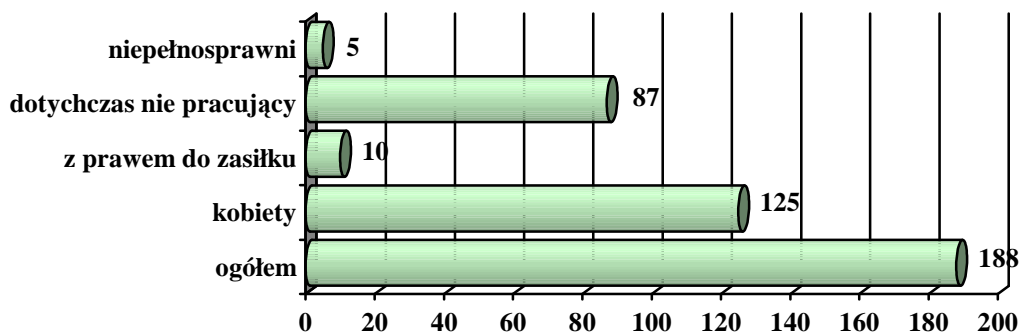
Dopiero od 2002 roku działa w powiecie mikołowskim Powiatowy Urząd Pracy, który jako cel strategiczny wyznaczył sobie zmniejszenie bezrobocia w powiecie poprzez podejmowanie lokalnych inicjatyw na szczeblu powiatu i gmin, aktywizację zawodowo-intelektualną bezrobotnych, prowadzenie aktywnej polityki ekonomiczno-socjalnej wśród przedsiębiorstw prywatnych, prowadzenie stałego monitoringu wymogów pracodawców, wreszcie współpracę z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie celem przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym wśród ludności powiatu. W ramach tych działań tworzone są sezonowe etaty do wykonywania robót publicznych, prowadzone kursy i szkolenia, organizowane targi i giełdy pracy, a także poszukiwane miejsca pracy dla osób wskazanych przez ośrodki pomocy społecznej.

Ornontowice są gminą górniczą, na terenie której znajduje się kopalnia węgla kamiennego „Budryk” S.A zatrudniająca ok.20 % dorosłych mieszkańców gminy, co

w połączeniu z działaniami powiatowego urzędu pracy winno wywierać pozytywny wpływ na strukturę zatrudnienia na terenie gminy.

W rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie w roku 2004 figurowało 188 bezrobotnych mieszkańców Ornontowic, w tym 125 kobiet.

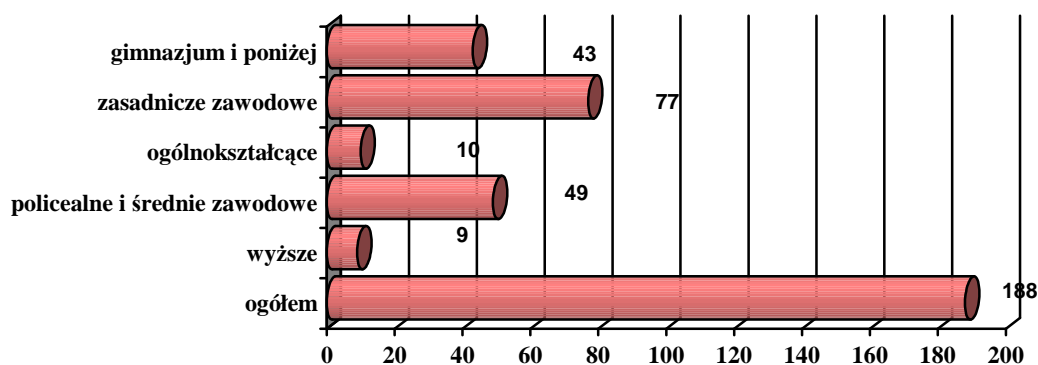
Struktura bezrobocia w Ornontowicach – dane za rok 2004

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

Wśród bezrobotnych mieszkańców gminy zdecydowanie przeważają kobiety. Sytuacja ta zapewne wskazuje na pewną dostępność prac dorywczych i sezonowych, z której częściej korzystają mężczyźni. Może także wskazywać na większą zapobiegliwość kobiet, które rejestrując się w urzędzie pracy zabezpieczają sobie i rodzinie dostęp do bezpłatnych świadczeń medycznych. Znaczny udział w grupie bezrobotnych mają także osoby dotychczas niepracujące, a więc zapewne absolwenci i młodzi ludzie, którym po zakończeniu edukacji udało się znaleźć zatrudnienia.

Bezrobotni według wykształcenia – dane z roku 2004

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie.

Najliczniej reprezentowaną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, najmniej licznie szeregi bezrobotnych zasilają osoby legitymujące się wykształceniem wyższym. Nie negując wartości wykształcenia na rynku pracy, nie należy jednak przeceniać tego faktu, jako, że najniższy odsetek bezrobotnych wśród osób z wyższym wykształceniem jest także odzwierciedleniem najniższego udziału ludności z tym wykształceniem w całej populacji mieszkańców gminy. Warto więc podkreślić, że oprócz inwestowania w dobre wykształcenie mieszkańców istnieje także potrzeba tworzenia miejsc pracy na różnych szczeblach.

2.6. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu.

Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta jest pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczyielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

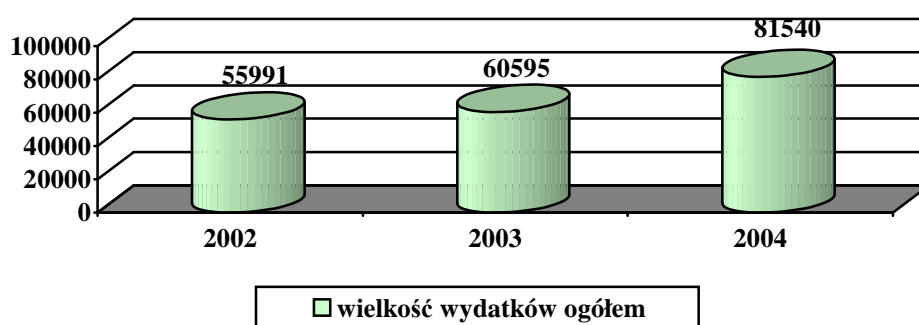
Spośród 325 osób, którym udzielono wsparcia ze środków Ośrodka Pomocy Społecznej w 2004 roku, 14 osób z trzech rodzin swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Z pewnością nie jest to duża liczba i dlatego należy domniemywać, że problem w gminie raczej jest ukryty niż nieobecny.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

W Ornontowicach w 2004 Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 8 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób

uzależnionych. W tym samym okresie funkcjonariusze tutejszego Komisariatu Policji podjęli w stosunku do osób nietrzeźwych 29 interwencji, w tym 15 domowych. Pomocą w ramach opieki profilaktyczno-wychowawczej i terapeutycznej objęto 12 dzieci z rodzin alkoholowych a także udzielono 31 porad w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób i Rodzin z Problemem Alkoholowym. Przeprowadzona w gminie diagnoza sytuacji prowadzi do wniosku, że problemy związane z nadużywaniem alkoholu i przemocą domowa są ściśle powiązane z problemami osób wykluczonych społecznie.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2002-2004

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornontowicach

Z zestawienia danych za lata 2002-2004 wynika, że wielkość środków przeznaczanych przez gminę na rozwiązywane problemów alkoholowych systematycznie się zwiększa. W roku 2002 wynosiła 55.991 zł, w roku 2003 – 60.595 zł, a w 2004 – aż 81.540 zł.

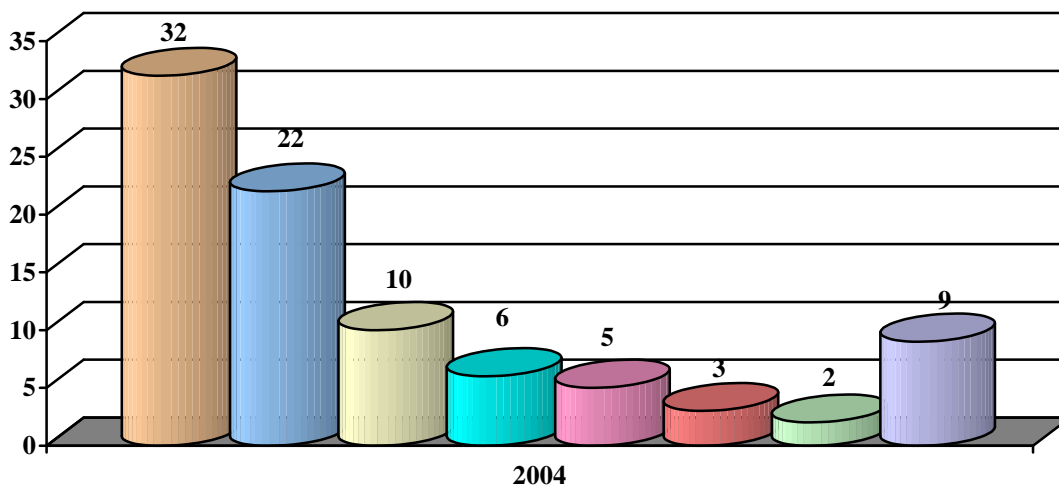
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w Ornontowicach dominują przestępstwa przeciwko mieniu związane z kradzieżą i włamaniami, większość to kradzieże z włamaniem na terenie KWK Budryk.

Komisariat Policji w Orzeszu, właściwy terytorialnie dla Ornontowic, w 2004 roku zarejestrował 89 czynów przestępczych popełnionych na terenie gminy.

Przestępstwa stwierdzone na terenie Ornontowic – dane za 2004 r.

kradzieże z włamaniem	kradzieże	nietrzeźwi kierujący
zniszczenie mienia	oszustwo, w tym internetowe	pobicie i uszkodzenie ciała
usiłowanie kradzieży	inne	

Dane Komisariatu Policji w Orzeszu.

Z analizy policyjnych raportów wynika, że w większości przypadków kradzieży i kradzieży z włamaniem, sprawcy czynów pozostają nieznanymi.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

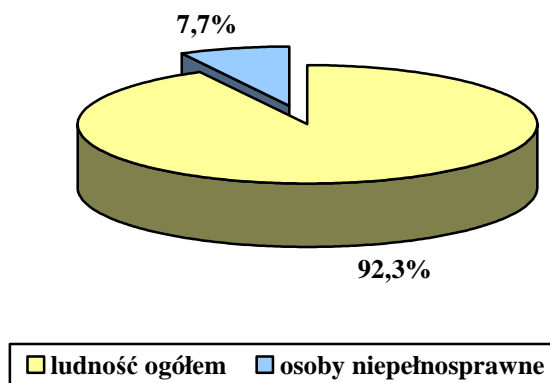
W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej „niepełnosprawność” oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie „niepełnosprawność” jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

W Orontowicach w roku 2004 w dokumentach OPS zewidencjonowano 114 osób niepełnosprawnych, w tym 14 dzieci. Spośród tych osób orzeczenie o niepełnosprawności posiadają 103 osoby, w tym 3 dzieci. W rozbiciu na stopień niepełnosprawności sytuacja wygląda następująco:

- niepełnosprawność I stopnia – 22 osoby dorosłe, 2 dzieci,
- niepełnosprawność II stopnia – 40 dorosłych, 1 dziecko,
- niepełnosprawność III stopnia – 38 dorosłych.

Z powodu niepełnosprawności ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 78 osób z 23 rodzin.

Ludność Orontowic a osoby niepełnosprawne

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego wśród ogólnej liczby mieszkańców Ornontowic 7,7 procent to osoby niepełnosprawne. Na 5484 obywateli gminy w 2002 roku 421 deklaroowało się jako osoby niepełnosprawne, z tej grupy orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wykazało 285 osób. Instytucje świadczące opiekę i pomoc osobom niepełnosprawnym z terenu Ornontowic to: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mikołowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornontowicach oraz Ośrodek Zdrowia w Ornontowicach.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS, radnych, mieszkańców miasta.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Atuty i potencjał rozwojowy gminy

Według respondentów, Ornontowice mają korzystne położenie geograficzne, leżą w bezpośredniej bliskości aglomeracji górnośląskiej (Katowice, Gliwice, Zabrze) a zarazem nieco na uboczu, w otoczeniu lasów. Mieszkańcy doceniają szczególnie fakt dobrego dostępu do pracy i niewielką ilość bezrobotnych. Równocześnie podkreślają zalety dobrze rozwiniętej własności prywatnej i zwiększający się odsetek osób zatrudnionych w sektorze prywatnym.

Zwracają także uwagę na dbałość władz gminnych o rozwój infrastruktury i potrzeby mieszkańców.

Słabe strony gminy

Najczęściej powtarzającą się słabością gminy wymienianą w ankietach jest zły stan nawierzchni dróg i chodników oraz uciążliwości związane z dużym natężeniem ruchu samochodowego. W tym segmencie mieszkańcy skarżą się także na niedostateczną infrastrukturę komunikacyjną i małą ilość połączeń z aglomeracją górnośląską. To właśnie młodzież i jej zachowania, określane mianem wybryków, pojawiają się w opiniach mieszkańców jako jeden z najpoważniejszych problemów gminy.

Mieszkańcy skarżą się również na zwiększające się przypadki braku poszanowania własności publicznej i prywatnej oraz akty wandalizmu. Słabą stroną jest także malejąca aktywność mieszkańców gminy.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Na pierwszy plan, wśród najważniejszych problemów społecznych w gminie wysuwa się w opiniach ankietowanych brak właściwej opieki i odpowiednich procesów wychowawczych wobec dzieci i młodzieży, wandalizm i przestępczość wśród młodych ludzi, ich rosnąca agresja i problemy z alkoholem.

Ponadto część ankietowanych wskazała też jako problem społeczny słabą integrację społeczną mieszkańców.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażone na skutki występujących problemów społecznych mieszkańcy uznali rodziny wychowujące dorastającą młodzież, ubogie, osoby bezrobotne i o niskich dochodach. Kolejną grupą mieszkańców, która odczuwa skutki problemów społecznych, są rodziny, w których nadużywa się alkoholu.

W kwestii związanej z wyborem odbiorców, do których powinna trafiać pomoc, uznano, że w pierwszej kolejności należy wspierać bezpośrednio dzieci z rodzin patologicznych, młodzież niepracującą, dorastającą bez perspektyw na przyszłość, także rodziny niewydolne wychowawczo, ubogie, doświadczające przemocy, z problemem alkoholowym.

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

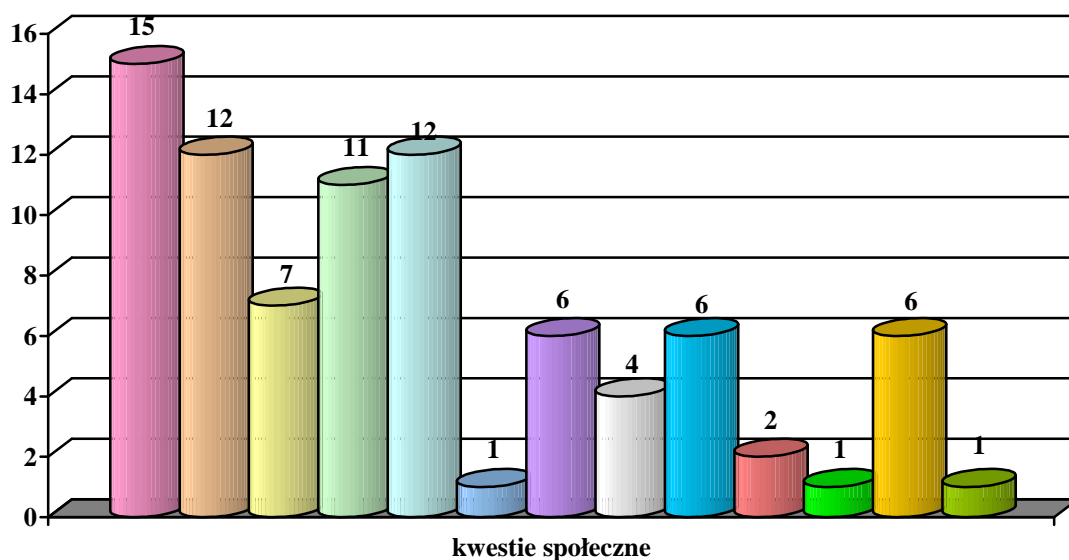
Respondenci, wskazując na osoby i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, zwrócili przede wszystkim uwagę na kluczową rolę Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Kolejno wskazują na państwo, rząd i odpowiednią politykę społeczną prowadzoną na szczeblu centralnym. W opinii mieszkańców duże znaczenie w rozwiązywaniu problemów społecznych w gminie mogą mieć także placówki oświatowe i wychowawcze. Niektórzy wskazują na konieczność restrykcyjnych działań służb porządkowych.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy. Wybierali pięć najistotniejszych

kwestii z zamkniętego katalogu. Przedstawiamy kwestie, które uzyskały największą liczbę wskazań.

Najważniejsze kwestie społeczne w ocenie ankietowanych

- pomoc dzieciom z najbiedniejszych rodzin
- pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy
- pomoc osobom niepełnosprawnym
- pomoc ludziom starszym, samotnym
- pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci
- sprzęt i pieniądze dla szpitali na prowadzenie kosztownych operacji
- pomoc dzieciom chorym lub upośledzonym
- pomoc dla samotnych kobiet w ciąży i matek, które są w trudnej sytuacji życiowej
- leczenie alkoholików
- pomoc bezdomnym
- pomoc dzieciom z domów dziecka
- leczenie narkomanów
- pomoc ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi

Badanie własne Centrum AV.

Powyższy wykres określa, które kwestie społeczne, wskazane przez respondentów, powinny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego.

Respondenci stwierdzili, że w pierwszej kolejności pomoc społeczna powinna trafiać do dzieci z najuboższych rodzin na co wskazało 15 ankietowanych. Pomoc bezrobotnym, którzy potrzebują wsparcia w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy oraz osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych jako najważniejszą kwestię wskazało 12 respondentów. 11 osób uważa, że należy pomagać osobom starszym i samotnym, 7 – niepełnosprawnym.

Po 6 wskazań otrzymały kwestie: pomoc dzieciom upośledzonym, leczenie narkomanów i alkoholików. Pozostałe kategorie występujące na wykresie otrzymały po mniej niż 5 wskazań. I tak, 4 osoby stwierdziły, że należy systemowo wspierać samotne kobiety w ciąży i matki, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, dalsze 2 osoby zauważyły problem osób bezdomnych. Trzy ostatnie kategorie zostały zauważone tylko przez pojedyncze osoby. Każda z nich wskazana została jednokrotnie, a więc można domniemywać, że problemy te są

marginalne. Ankietowani stwierdzili więc na końcu, że pomoc powinna trafiać do ludzi dotkniętych skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi”, powinny ja także otrzymać dzieci z domów dziecka oraz szpitale na zakup sprzętu i prowadzenie kosztownych operacji.

Warto dodać, że w formularzu ankiety były kwestie, które nie zostały w ogóle zauważone przez respondentów. Być może problemy osób dotkniętych skutkami tych kwestii nie występują na terenie Ornontowic, a dotyczą one: chorych na AIDS, uchodźców – przybyszów z biednych krajów, a także byłych więźniów, którzy chcieliby powrócić do społeczeństwa. W celu rozwiązywania lokalnych problemów społecznych instytucje stosują różne poziomy profilaktyki, współdziałają ze wszystkimi strukturami administracji samorządowej wymieniając się informacjami i doświadczeniami, prowadzą zajęcia wychowawcze, psycho-edukacyjne dla młodzieży. Oferują pomoc dzieciom z rodzin najuboższych w formie dożywiania, organizują programy profilaktyczne, grupy wsparcia, pomocy terapeutycznej i prawnej. W szkołach prowadzona jest akcja profilaktyczna w ramach propagowania trzeźwego stylu życia, prelekcje dotyczące przemocy i jej skutków, działa punkt konsultacyjny ds. rozwiązywania problemów alkoholowych.

Poniżej w formie graficznej zostały zaprezentowane najistotniejsze problemy społeczne, w rozwiązywaniu których powinna pomagać systemowo zorganizowana pomoc społeczna.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest – coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią – analiza SWOT. Nazwa „SWOT” jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym. Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

KWESTIA OSÓB BEZDOMNYCH

W gminie nie występuje problem bezdomności, niemniej stosuje się działania zapobiegające pojawieniu się tego problemu, także we współpracy z różnymi podmiotami.

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH

Mocne strony

- kadra jest dobrze przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi,
- środki pochodzące z zezwoleń są prawidłowo wykorzystywane,
- gmina dysponuje stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- władze lokalne i regionalne współpracują z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień,
- instytucje zajmujące się uzależnieniami wymieniają się doświadczeniami.

Słabe strony

- nie funkcjonuje baza leczenia odwykowego,
- gmina nie dysponuje miejscami pobytu dla ofiar przemocy,
- nie istnieją organizacje pozarządowe zajmujące się osobami uzależnionymi,
- ograniczona współpraca z Kościołem,
- społeczności lokalne nie włączają się w działania pomocowe.

Szanse

- uzależnienie traktowane jest jako problem społeczny,
- fachowcy z różnych dziedzin zainteresowani są wspólną pracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- istnieje system wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych są skuteczne i efektywne,
- gmina zapobiega szkodom społecznym w sensie ekonomicznym, zdrowotnym oraz rodzinnym.

Zagrożenia

- zwiększenie poziomu ubóstwa w rodzinach,
- występują zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności.

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH

Mocne strony

- istnienie PCPR na szczeblu samorządu powiatowego pomaga w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,

- gmina posiada wyspecjalizowaną kadre pracowników pomocy społecznej,
- gmina posiada wyspecjalizowaną kadre pracowników kompleksowo zajmujących się problemami rodzin a także prowadzących działania socjalne z rodziną,
- wystarczające środki finansowe na szkolenia kadry.

Słabe strony

- stale zwiększające się zapotrzebowanie na kadre pomocy społecznej.

Szanse

- szkolnictwo zawodowe przygotowuje absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- kadra pomocy społecznej stale doskonali swoje kwalifikacje zawodowe, bierze udział w licznych szkoleniach,
- ilość wykwalifikowanej kadry jest wystarczająca w stosunku do potrzeb,

Zagrożenia

- zwiększająca się ilość zadań w systemie pomocy społecznej,
- pomoc społeczna nie jest dobrze finansowana.

KWESTIE DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY

Mocne strony

- gmina dysponuje dostateczną ilością środków finansowych,
- instytucje zajmujące się problematyką dzieci i młodzieży współpracują ze sobą,
- pracownicy służb społecznych działają aktywnie na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- samorząd wspiera organizacje pozarządowe i grupy nieformalne na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- są warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- samorząd przejawia zainteresowanie problematyką dzieci i młodzieży oraz prowadzi działania zapobiegające dysfunkcjom rodziny,
- potencjał zawodowy i naukowy pracowników jest wykorzystywany,
- środki pozabudżetowe są aktywnie poszukiwane,

- dzieci i młodzież mają dostęp do różnorodnych form spędzania wolnego czasu,
- propagowana jest idea wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- nie ma dostatecznej liczby specjalistów do pracy z rodziną,
- brak placówek resocjalizacyjnych oraz placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi na terenie gminy,
- niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie w powiecie.

Szanse

- wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wzrasta świadomość społeczna władz samorządowych,
- wejście Polski do UE jest szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- nie istnieje zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej, wyuczonej bezradności oraz nie dochodzi do zupełnego rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej, nie następuje także marginalizacja i alienacja grup i osób,
- decentralizacja władzy sprzyja pomocy społecznej dzieciom i młodzieży,
- współpraca między szkołą a rodziną jest na wysokim poziomie,
- szkoły prowadzą programy profilaktyczne,
- środki publiczne są racjonalnie rozdzielane,
- kadry oferowane są szkolenia i doskonalenie zawodowe w dziedzinie pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną,
- dzieciom i młodzieży oferowane są różne formy spędzania wolnego czasu.

Zagrożenia

- występują zagrożenia funkcjonowania rodziny: uzależnienia, bezrobocie, rozpad więzi rodzinnych, przemoc w rodzinie, ubóstwo,
- opieka medyczna w szkołach jest niewystarczająca,
- środki publiczne są niewystarczające,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej skierowanej do dziecka i rodziny.

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Mocne strony

- skala bezrobocia i jego natężenie na terenie gminy nie są wysokie,
- nie występuje znaczący problem długotrwale bezrobotnych kobiet i mężczyzn,
- wzrasta znaczenie wykształcenia jako wartości,
- osoby długotrwale bezrobotne podnoszą swoje kwalifikacje,
- pracownicy ośrodków pomocy społecznej są przygotowani do pracy z osobami bezrobotnymi,
- istnieją lokalne przedsięwzięcia warte upowszechnienia.

Słabe strony

- na terenie gminy zachodzi zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- osoby długotrwale bezrobotne charakteryzuje niski poziom wykształcenia,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- istnieją lokalne i regionalne działania skierowane do osób długotrwale bezrobotnych oraz przeciwdziałające długotrwałemu bezrobociu,
- nie rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym,
- wzrasta mobilność zawodowa bezrobotnych.

Zagrożenia

- wzrasta bezrobocie długotrwale oraz występuje zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem zachodzi zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych,
- długotrwale bezrobocie wpływa na osłabienie więzi społecznych, a w konsekwencji rozwój patologii społecznych,
- nie rozwija się mobilność geograficzna bezrobotnych,
- nie rozwija się dostępność do kształcenia ustawicznego na terenach wiejskich,
- na terenie gminy istnieje zjawisko nielegalnego zatrudnienia.

KWESTIA LUDZI STARYCH

Mocne strony

- obieg informacji o formach pomocy społecznej jest prawidłowy,

- nie dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych i izolacji placówek pomocy społecznej,
- w gminie występuje niewielkie zapotrzebowanie na domy pomocy społecznej,
- zachodzi zjawisko przedłużającego się przeciętnego dalszego trwania życia,
- osoby starsze mają możliwość realizowania się w organizacjach samopomocowych,
- poprawiana jest sfera techniczna ułatwiająca codzienne życie osób starszych,
- gmina korzysta z pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Słabe strony

- liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej wzrasta,
- nie istnieją małe formy pomocy społecznej dla osób starszych (domy dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej),
- zmienia się model rodziny wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniową,
- zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym,
- osoby starsze nie mają możliwości kontynuowania aktywności zawodowej,
- brak ofert pracy dla osób starszych mieszkających na wsi.

Szanse

- system oświaty uwrażliwiany jest na problem ludzi starych,
- osoby starsze są traktowane podmiotowo, a świadomość społeczna dotycząca osób starszych jest wysoka,
- infrastruktura jest dostosowana do potrzeb osób starszych,
- działania podmiotów na rzecz osób starszych są koordynowane,
- prowadzone jest dokładne rozpoznanie potrzeb wśród osób starszych,
- młodzi ludzie nie migrują na inne tereny,
- postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych,
- prowadzona jest promocja zdrowia osób starszych.

Zagrożenia

- wzrasta liczba osób samotnych na terenie gminy,
- ogólna sytuacja finansowa kraju nie sprzyja pomocy osobom starszym,
- nowy system emerytalno-rentowy nie zapowiada poprawy warunków osób starych.

KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Mocne strony

- między podmiotami pomocowymi istnieje dobry przepływ informacji,
- środowisko osób niepełnosprawnych jest zaangażowane w działalność samopomocy,
- na terenie gminy nie istnieją bariery utrudniające pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- potrzeby osób niepełnosprawnych są dobrze rozpoznawane w kontekście środowiska lokalnego,
- oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest równomierna i wystarczająca.

Słabe strony

- w sferze niepełnosprawności nie funkcjonują różnorodne, działające aktywnie organizacje pozarządowe,
- nie istnieje wystarczająca baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- brak pełnego rozpoznania liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- w środowisku lokalnym wzrasta społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych,
- nie ulega zmniejszeniu liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- bariery architektoniczne są likwidowane.

Zagrożenia

- sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju nie sprzyja pomocy osobom niepełnosprawnym,
- w mediach nie jest upowszechniana problematyka niepełnosprawności,
- wzrasta zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

POZIOM ZASPOKAJANIA POTRZEB UZNANYCH ZA PODSTAWOWE

Mocne strony

- gmina posiada dobrze rozwiniętą bazę placówek oświatowych oraz wystarczającą sieć placówek służby zdrowia,
- mieszkańcy mają dobrą sytuację mieszkaniową,

- infrastruktura komunalna (sieć kanalizacyjna, wodociągowa, oczyszczalnie ścieków) jest dobrze rozwinięta,
- gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi jest prawidłowa,
- gmina dysponuje dobrze rozwiniętą siecią telekomunikacyjną.

Słabe strony

- brak dostępu do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przeznaczonych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- system opieki medycznej nie sprzyja lokalnej społeczności,
- brak dobrze rozwiniętej sieci komunikacyjnej (zły stan dróg powiatowych na terenie gminy, brak oznakowania ścieżek rowerowych).

Szanse

- wzrasta poziom wykształcenia mieszkańców,
- zasoby naturalne i bazy surowcowe są racjonalnie wykorzystywane,
- stosowane są kompleksowe rozwiązania techniczne i prawne w zakresie ochrony i wykorzystywania środowiska naturalnego,
- środki pomocowe na ochronę środowiska są wykorzystywane,
- położenie regionu jest korzystne dla komunikacji oraz są dobre powiązania sieci dróg lokalnych z krajowymi.

Zagrożenia

- nie są wykorzystywane nowe źródła energii i nie rozwija się przemysł wysokich technologii.
- postępuje degradacja wartości rodzinnych, pogłębia się upadek „kultury pracy”, a w społeczeństwie postępuje apatia i zniechęcenie.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1 INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom miasta. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Zwycięstwa 26a, 43-178 Ornontowice

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Urząd Gminy Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z następujących ustaw:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki jest skierowana do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej.

Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna

ul. Zwycięstwa 7a, 43-178 Ornontowice

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Urząd Gminy Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- opieka nad dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych,
- pomoc w nauce,
- zajęcia plastyczne, sportowe, komputerowe,
- zajęcia terapeutyczne.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki jest skierowana do dzieci w wieku 7 – 15 lat, (10 osób).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

ul. Chopina 8, Łaziska Górne

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- poradnictwo,
- schronienie.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do ofiar przemocy domowej.

Centrum Wolontariatu

ul. Chopina 8, Łaziska Górne

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- wszelkie dostępne formy pomocy

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do wszystkich grup odbiorców potrzebujących różnych form wsparcia.

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Szpitalna 29, Knurów

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- świadczenia opiekuńcze, zdrowotne i kulturalne

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Noclegownia

ul. Szpitalna 29, Knurów

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- udzielanie schronienia

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób bezdomnych.

Klub Seniora

ul. Zwycięstwa 26, Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- zagospodarowanie czasu wolnego osób starszych

- wieczornice,

- wycieczki

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób starszych.

Punkt Konsultacyjny dla Osób i Rodzin z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy

ul. Zwycięstwa 26, Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- konsultacje,

- poradnictwo

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób z problemem alkoholowym i ich rodzin, oraz ofiar przemocy domowej.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ul. Zwycięstwa 26, Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- profilaktyka,

- poradnictwo

- rozmowy motywacyjne dla osób z problemem alkoholowym,

- kierowanie na badania i leczenie w przedmiocie uzależnienia.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób z problemem alkoholowym i ich rodzin.

Gminne Centrum Informacji w Ornontowicach

ul. Klasztorna 1, Ornontowice

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

- pomoc w poszukiwaniu ofert pracy, przygotowanie oferty CV, podania o pracę, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej, listu motywacyjnego, udostępnianie wzoru pism.
- możliwość korzystania przez bezrobotnych z internetu w celu poszukiwania pracy i składania własnych ogłoszeń o poszukiwaniu pracy,
- pomoc osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą, udzielanie informacji: jak zarejestrować działalność, gdzie uzyskać NIP, REGON,
- udostępnianie informacji z zakresu poradnictwa zawodowego i podnoszenia kwalifikacji,
- udostępnianie informacji na temat szkół i uczelni,
- możliwość skorzystania z urządzeń biurowych: fax, skaner, ksero, drukarka
- udostępnianie zebranych ogłoszeń o ofertach pracy na tablicy ogłoszeń w lokalu,
- prowadzenie kursów podstawowej obsługi komputera,
- udostępnianie przepisów prawnych i przepisów prawa miejscowego,

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki adresowana jest do osób bezrobotnych

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W Ornontowicach i powiecie funkcjonują organizacje pozarządowe: stowarzyszenia i parafia. Pomiedzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy.

Samorząd dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego.

W ramach współpracy prowadzone jest zlecenie realizacji zadań własnych.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, powinna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego forum pomocy.

Poniżej wymienione zostały organizacje, których zakres działania może wspierać ośrodki pomocy społecznej.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Ornontowic i powiatu

1. Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Powrót” w Mikołowie,
2. Poradnia Radzenia Sobie ze Złością w Mikołowie,
3. Parafia Rzymsko-Katolicka, Ochronka przy Parafii w Ornontowicach,
4. Związek Harcerstwa Polskiego w Ornontowicach.

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy, zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, policja, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Dopiero sumując powyższe, nakładając wyniki diagnozy zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania są:

- Bezrobocie powodujące nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny.
- Rodziny niewydolne wychowawczo nie w pełni zaspokajają potrzeby rozwojowe dziecka.
- Zapewnienie właściwej opieki osobom samotnym, w podeszłym wieku i niepełnosprawnym.
- System polityki i pomocy społecznej który zgodnie z zasadą pomocniczości uzupełnia i wspomaga naturalną strukturę społeczną powinien przyczyniać się min. do redukcji skutków nazywania alkoholu i środków psychoaktywnych.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

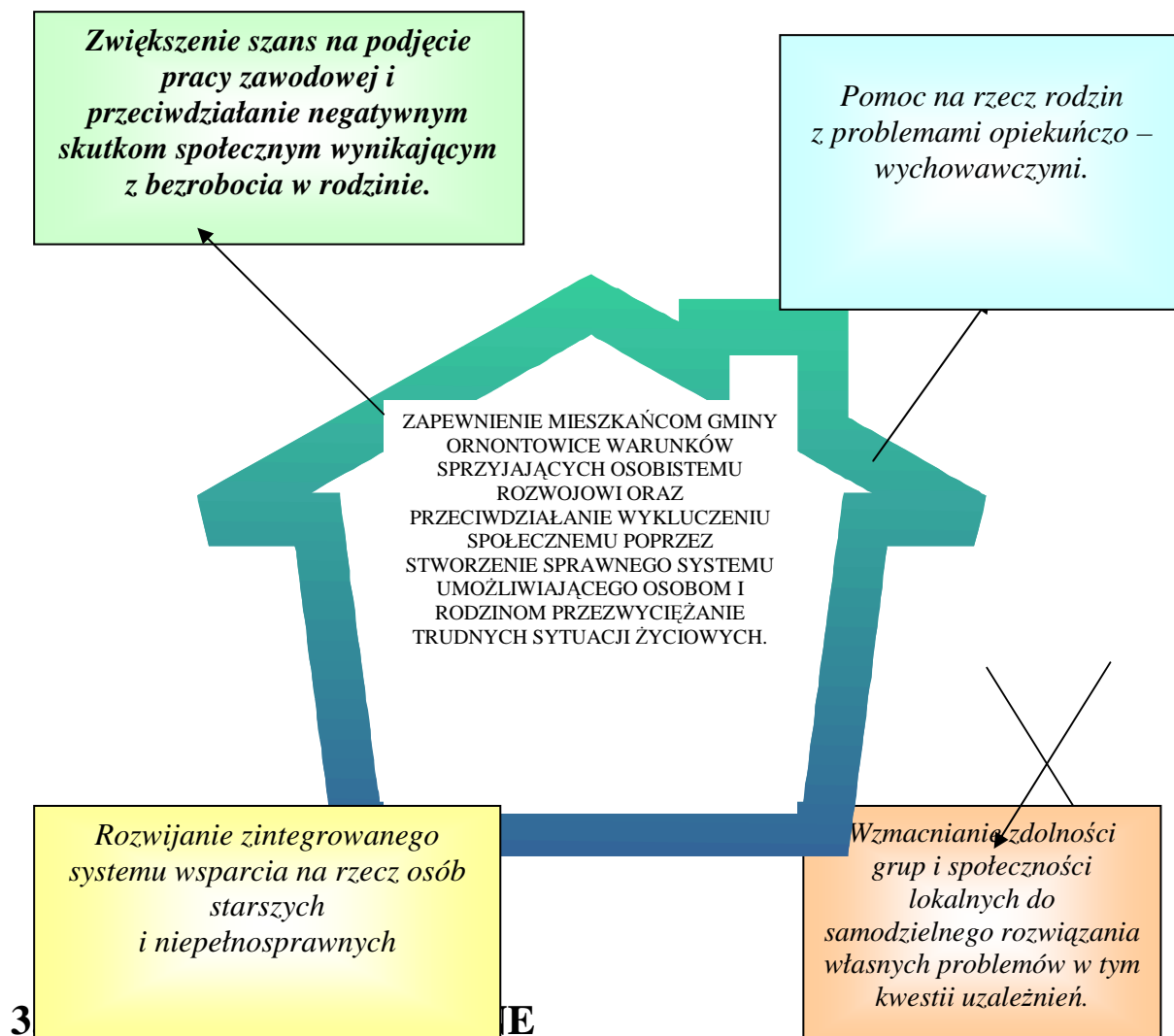
W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM GMINY
ORNONTOWICE WARUNKÓW
SPRZYJAJĄCYCH OSOBISTEMU
ROZWOJOWI ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE
WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU POPRZEZ
STWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU UMOŻLIWIAJĄCEGO
OSOBOM I RODZINOM PRZEWYCIĘŻANIE TRUDNYCH
SYTUACJI ŻYCIOWYCH.**

ZWIĄZEK MISJI Z CELAMI STRATEGICZNYMI

Problem: **Bezrobocie powodujące nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny.**

Cel strategiczny 1

Zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Przygotowanie i wspieranie bezrobotnego w trakcie poszukiwania pracy.

2. Niwelowanie psychospołecznych skutków bezrobocia osób pozostających bez pracy i ich rodzin.
3. Zwiększanie aktywności i zaangażowania osób bezrobotnych w działaniach służących usamodzielnieniu.
4. Uzyskanie kwalifikacji dostosowanych do sytuacji na rynku pracy.
5. Odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych.

Kierunki działań:

1. Praca socjalna. Zwiększenie szans na podjęcie zatrudnienia dokonuje się przez odpowiednie przygotowanie klienta do poszukiwania pracy, pomoc w znalezieniu ofert pracy, pośredniczenie w kontaktach z pracodawcami, kontakt z doradcą zawodowym, motywowanie do podjęcia nauki, uczestnictwa w kursach, monitorowanie i wspomaganie osoby bezrobotnej w działaniach służących rozwiązaniu problemu bezrobocia.
2. Pracownicy socjalni, prowadząc pracę socjalną z bezrobotnymi, ściśle współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy oraz instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze zatrudnienia, bezrobocia oraz pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego.
3. Pracownicy socjalni inicjują i wspierają środowiskowe formy wsparcia dla bezrobotnych.
4. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania szkoleń, staży robót publicznych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Wójt Gminy, GOPS, GCI.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem: **Rodziny niewydolne wychowawczo nie w pełni zaspokajają potrzeby rozwojowe dziecka.**

Cel strategiczny 2

Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.

Cele szczegółowe

1. Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono ubóstwo,
2. Pomoc niepełnosprawnym i długotrwale chorym dzieciom i ich rodzinom,
3. Pomoc rodzinie w kształceniu i wszechstronnym rozwoju dzieci i młodzieży,
4. Pomoc dzieciom z rodzin patologicznych oraz całym rodzinom.

Kierunki działania:

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca na:
  - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,
  - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej:
  - a. z systemu pomocy społecznej,
  - b. z systemu świadczeń rodzinnych.
3. Rozwój świetlicy profilaktyczno-wychowawczej i terapeutycznej, oferującej pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi i z problemem alkoholowym poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.
4. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi opiekę dla dzieci.

5. Systematyczna współpraca z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności:
  - a. sądem rodzinnym,
  - b. kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.
6. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).
7. Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
8. Dożywianie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją.
9. Podjęcie działań w kierunku kontynuowania edukacji prozdrowotnej.
10. Organizowanie dla rodziców i ich dzieci różnych form edukacji z wykorzystaniem istniejącego systemu szkolnego, oraz tworzenie systemu poradnictwa.
11. Organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży przez szkołę, organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych poprzez zajęcia muzyczne, plastyczne, turnieje sportowe, festyny rodzinne, wycieczki.
12. Udzielanie rodzinom pomocy psychologicznej, prawnej i społecznej.
13. Podjęcie działań w kierunku zwiększenia ilości godzin zajęć socjoterapeutycznych, psychoterapeutycznych, zajęć terapii pedagogicznej.
14. Podjęcie działań zmierzających w kierunku tworzenia nowych kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży.
15. Podjęcie działań zmierzających do budowy krytej pływalni z kępielnią.

W ramach realizacji poszczególnych celów w zależności od możliwości finansowych na dany rok możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Wójt Gminy, Szkoły, GOPS.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem: <u>Zapewnienie właściwej opieki osobom samotnym, w podeszłym wieku i niepełnosprawnym.</u>
--

Cel strategiczny 3

Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

Cele szczegółowe

1. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
2. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
3. Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Kierunki działania:

1. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania w szczególności poprzez:
  - a. propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
  - b. ułatwienie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
  - c. uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
  - d. rozwijanie usług opiekuńczych,
  - e. rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku w celu ich aktywizacji.
2. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
3. Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.
4. Modernizacja i wsparcie Ośrodka Zdrowia w sprzęt rehabilitacyjny i środki pomocnicze.
5. Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
6. Współdziałanie z PFRON i organizacjami pozarządowymi dla skutecznego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych:
  - a. systematyczne pozyskiwanie środków na łamanie barier architektonicznych,
  - b. systematyczna działalność informacyjna dot. problemu niepełnosprawności w tym za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy.
7. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
8. Rozwój działań informacyjnych i promocyjnych związanych z pozycją osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych.
9. Wsparcie osób niepełnosprawnych intelektualnie, zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
10. Włączenie wolontariatu w działania pomocowe dla osób z ograniczoną sprawnością.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Wójt Gminy, GOPS.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem: System polityki i pomocy społecznej który zgodnie z zasadą pomocniczości powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w rozwiązywaniu problemów w tym kwestii uzależnień.

Cel strategiczny 4

Wzmacnianie zdolności grup i społeczności lokalnych do samodzielnego rozwiązania własnych problemów w tym kwestii uzależnień.

Cele szczegółowe

1. Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy
2. Inicjowanie integracji społeczności lokalnej.
3. Diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych.

Kierunki działania:

1. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
3. Wdrożenie stosownych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
5. Przeciwdziałanie przemocy domowej.
6. Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie, w jak najszerszym zakresie, przez organizacje społeczne, Kościół Katolicki i inne

kościół, związki wyznaniowe, fundacje, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne.

7. Przekazywanie zadań jednostek samorządowych z zakresu dotyczącego rozwiązywania problemów społecznych w gminie do realizacji ww. podmiotom.
8. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
9. Informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
10. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
11. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawierającym szczegółowe działania w ww. zakresie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Wójt Gminy, GOPS.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- a. monitoringu i ewaluacji,
- b. budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- a. Zespół wdrażający strategię.**
- b. Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty GOPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów

(zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.